

Ковальська Леся Володимирівна,
кандидат географічних наук, доцент

Ткаченко Тетяна Іванівна,
кандидат географічних наук, доцент

Ковальська Анжела Романівна

Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника», м.
Івано-Франківськ, Україна
e-mail: gnatuk_L@ukr.net

Київського національного
університету культури і мистецтв, м. Київ,
Україна, e-mail: todria@ukr.net

Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ, Україна
e-mail: kovalska_angelika_romanivna@ukr.net

КОМУНІКАТИВНІСТЬ, ЇЇ РОЛЬ У РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ НА ПРИКЛАДІ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Мета: Проаналізувати сучасний стан розвитку транспортної мережі, індекс транспортної комунікативності, а також динаміку кількості користувачів послуг мобільного зв'язку, на прикладі компанії «Київстар» у межах Івано-Франківської області. Визначити роль транспортної і мобільної мереж у сприянні й підсиленні розвитку туризму на основі багатофункціональності, взаємної проникності та доповнюваності різних елементів соціо-економічних систем.

Методика – дослідження комунікативності та її ролі у розвитку туризму на прикладі Івано-Франківської області ґрунтується на сполученні методів галузевого та територіального аналізу. Зокрема, для дослідження застосований системний підхід при використанні методів порівняння, статистичного, аналітичного аналізу тощо. Ця методика включає аналіз умов та чинників розвитку туризму в межах адміністративної одиниці України на основі статистичних даних показників (видів транспортних засобів та сполучень, кількість прибуттів/виїздів пасажирів, напрями туристичних потоків з/в Івано-Франківську область та ін.).

Результати – у статті проаналізовано вплив транспортної та мобільної мереж на розвиток туристичної галузі, на прикладі Івано-Франківської області. Зроблено акцент на індексі транспортної комунікативності Івано-Франківської області. Проведений аналіз моніторингу переміщень за допомогою телекомунікаційного оператора «Київстар», а саме: міграції громадян в Івано-Франківську, тривалість їх перебування, географію їх прибуттів. У порівнянні зі статистичними показниками стану розвитку туризму визначено зовнішні (країни) та внутрішні (області) донори туристів. Обґрунтовано вплив комунікативності на сучасний стан туристичної галузі.

Наукова новизна – вперше, на основі галузево-територіального аналізу проаналізовано стан розвитку туристичної галузі через призму транспортної та мобільної мереж. Результати дослідження можуть лягти в основу написання курсових, дипломних робіт, підготовки лекційно-практичного матеріалу, проведення моніторингу вітчизняного туристичного ринку.

Практична значимість. Матеріали публікації, висновки можуть бути використані та використовуються під час навчального процесу, що здійснюють підготовку кадрів для національної туріндустрії, практичній діяльності турпідприємств, для популяризації західного регіону України, на прикладі Івано-Франківської області на зовнішньому та внутрішньому туристичних ринках.

Ключові слова: туризм, мобільна та транспортна мережі, Івано-Франківська область, туристичний потік, країни та області донори туристів, індекс комунікативності.

Ковальская Лэся Владимировна,
кандидат географических наук, доцент

Прикарпатский национальный
университет имени Василия Стефаника», г.
Ивано-Франковск, Украина.
e-mail: gnatuk_L@ukr.net

Ткаченко Татьяна Ивановна,
кандидат географических наук, доцент

Киевского национального
университета культуры и искусств, г. Киев,
Украина, e-mail: todria@ukr.net

Ковальская Анжела Романовна

Прикарпатский национальный
университет имени Василия Стефаника»,
г. Ивано-Франковск, Украина
e-mail: kovalska_angelika_romanivna@ukr.net

КОММУНИКАТИВНОСТЬ, ЕЕ РОЛЬ В РАЗВИТИИ ТУРИЗМА НА ПРИМЕРЕ ИВАНО-ФРАНКОВСКОЙ ОБЛАСТИ

Цель: Проанализировать современное состояние развития транспортной сети, индекс транспортной коммуникативности, а также динамику количества пользователей услуг мобильной связи, на примере компании «Киевстар» в пределах Ивано-Франковской области. Определить роль транспортной и мобильной сетей в содействии и усиленные развитию туризма на основе многофункциональности, взаимной проницаемости и дополняемой разных элементов, социо-экономических систем.

Методика – исследование коммуникативность и ее роли в развитии туризма на примере Ивано-Франковской области основывается на соединении методов отраслевого и территориального анализа. В частности, для исследования применен системный подход при использовании методов сравнения, статистического, аналитического анализа и тому подобное. Эта методика включает анализ условий и факторов развития туризма в пределах административной единицы Украины на основе статистических данных показателей (видов транспортных средств и соединений, количество прибытий/выездов пассажиров, направления туристических потоков с/в Ивано-Франковскую область и т.п.

Результаты – в статье проанализировано влияние транспортной и мобильной сетей на развитие туристической отрасли, на примере Ивано-Франковской области. Сделан акцент на индексе транспортной коммуникативности Ивано-Франковской области. Проведенный анализ мониторинга перемещений с помощью телекоммуникационного оператора «Киевстар», а именно: миграции граждан в Ивано-Франковске, длительность их пребывания, географию их прибытия. В сравненных со статистическими показателями состояния развития туризма определенно внешние (страны) и внутренние (области) доноры туристов. Обоснованно влияние коммуникативности на современное состояние туристической отрасли.

Научная новизна – впервые, на основе отраслево-территориального анализу проанализировано состояние развития туристической отрасли через призму транспортной и мобильной сетей. Результаты исследования могут лечь в основу написания курсовых, дипломных работ, подготовки лекционно-практического материала, проведения мониторинга отечественного туристического рынка.

Практическая значимость – материалы публикации, выводы, могут быть использованы и используются во время учебного процесса, что осуществляют подготовку кадров для национальной туриндустрии, практической деятельности турпроизводителей, для популяризации западного региона Украины на примере Ивано-Франковской области на внешнем и внутреннем туристических рынках.

Ключевые слова: туризм, мобильная и транспортная сети, Ивано-Франковская область, туристический поток, страны, области доноры туристов, индекс коммуникативности.

UDC 359

Kovalska Lesia Vladimirovna,
candidate of geographical sciences,
associate professor

Tkachenko Tetiana Ivanivna,
candidate of geographical sciences,
associate professor

Kovalska Angela Romanivna

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University,
Ivano-Frankivsk, Ukraine,
e-mail: gnatuk_L@ukr.net

Kyiv National University of Culture and Arts,
Kyiv, Ukraine, e-mail: todria@ukr.net

Vasyl Stefanyk Precarpathian National
University", Ivano-Frankivsk, Ukraine
e-mail: kovalska_angelika_romanivna@ukr.net

COMMUNICATIVE, ITS ROLE IN THE DEVELOPMENT OF TOURISM ON THE EXAMPLE OF IVANO-FRANKIVSK REGION

Aim: The purpose of the article: To analyze the current state of the transport network development, the index of transport communication, the dynamics of the number of users of mobile communication services, on the example of Kyivstar Company in Ivano-Frankivsk region. Determine the role of transport and mobile networks in promoting and enhancing the development of tourism on the basis of multifunctionality, mutual permeability and complementarity of various elements of socio-economic systems.

Methods – the study of communicative and its role in the development of tourism on the example of the Ivano-Frankivsk region is based on the combination of methods of sectoral and territorial analysis.

In particular, a systematic approach is used for the study using comparative methods, statistical analysis, analytical analysis, etc.

This methodology includes an analysis of the conditions and factors of tourism development within the administrative unit of Ukraine based on statistical data of indicators (types of vehicles and connections, number of arrivals / departures of passengers, directions of tourist flows from / to Ivano-Frankivsk region, etc.).

Results – the article analyzes the impact of transport and mobile networks on the development of the tourism industry, for example, Ivano-Frankivsk region. The emphasis is placed on the index of transport communicativeness of the Ivano-Frankivsk region. The analysis of migration monitoring with the help of Kyivstar telecommunication operator was carried out, namely: citizens' migration in Ivano-Frankivsk, duration of their stay, geography of their arrivals. In comparison with the statistical indicators of the state of tourism development, external (country) and internal (oblast) donors of tourists are determined. The influence of communicativeness on the current state of the tourism industry is substantiated.

Scientific novelty – for the first time, on the basis of sectoral-territorial analysis the state of development of the tourism industry through the prism of transport and mobile networks has been analyzed.

The results of the research may form the basis for writing course papers, theses, preparation of lecture-practical material, monitoring of the national tourism market.

Practical significance – materials of the publication, conclusions can be used during the educational process, preparing training for the national tourism industry, the practical activities of tour companies, to popularize the western region of Ukraine, on the example of Ivano-Frankivsk region on the external and internal tourist markets.

Key words: tourism, mobile and transport networks, Ivano-Frankivsk region, tourist flow, countries, regions of tourists' donors, index of communicativeness.

Постановка проблеми. Із розвитком масового туризму через глобалізацію суспільства та іноваційно-інформаційні технології значення транспортних та мобільних мереж починає переосмислюватись. Оскільки ці мережі формують своєрідну властивість простору – комунікативну доступність середовища, то їх роль у сприянні й підсиленні розвитку туризму на основі багатофункціональності, взаємної проникності та доповнюваності різних елементів соціо-економічних систем є значущою. Зробити спробу аналізу комунікативної доступності в туризмі на прикладі Івано-Франківської області та порівняти зі статистичними показниками туристичних потоків є важливою потребою для моніторингу туристичного ринку, що і визначило актуальність статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням питань організації туризму в умовах фінансово-економічної нестабільності та воєнно-політичного конфлікту займались Л. Ковальська, І. Калущий [3], де частково приділялася увага кількості вантажо-та пасажиро-перевезень в Україні. Специфіці обслуговування транспортних перевезень для неповносправних присвячені праці Л. Ковальської, І. Калущого, П. Вичівського [4]. Останні публікації дають змогу зробити висновок про існування потреби аналізу логістики транспортних перевезень для оцінки якості туристичних послуг.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. З'ясування значення мобільної мережі для визначення міграційних процесів, що дасть можливість відтворити більш реально подібні показники прибуттів/вибуттів в межах Івано-Франківської області, а також рівня транспортної комунікативності для аналізу логістики перевезень є важливою потребою сьогодення.

Формулювання цілей статті. Метою статті – з'ясування ролі транспортної і мобільної мереж у сприянні й підсиленні розвитку туризму на основі багатофункціональності, взаємної проникності та доповнюваності різних елементів соціо-економічних систем.

Виклад основного матеріалу. Розвиток територіально-туристичного господарство залежить від рівня комунікативності. Чим він вищий тим більш високий рівень соціокультурного середовища, рекреаційного ландшафту, ефективності туристичної галузі її інноваційності тощо. Сумарне значення цих показників і визначає індекс комунікативності регіону, області й ін. В Україні рівень комунікативності окремих територій безпосередньо залежить від соціального середовища, зокрема чисельності населення. Досить строкатий є індекс транспортної комунікативності України. Нижче середнього рівень комунікативності притаманний Івано-Франківській області. Левову частку склало транспортно-географічне положення. Оскільки транспортні комунікації є одні із провідних факторів формування та розвитку туристичного господарства, то вони об'єднують туристичні території, центри в цілісну систему, визначають грузо- та пасажиропотік, сприяють зростанню економічної ефективності туризму

тощо. В Івано-Франківській області функціонує розгалужена транспортна мережа: залізничний, автомобільний, повітряний. Усі вони тісно пов'язані між собою і взаємодоповнюють один одного.

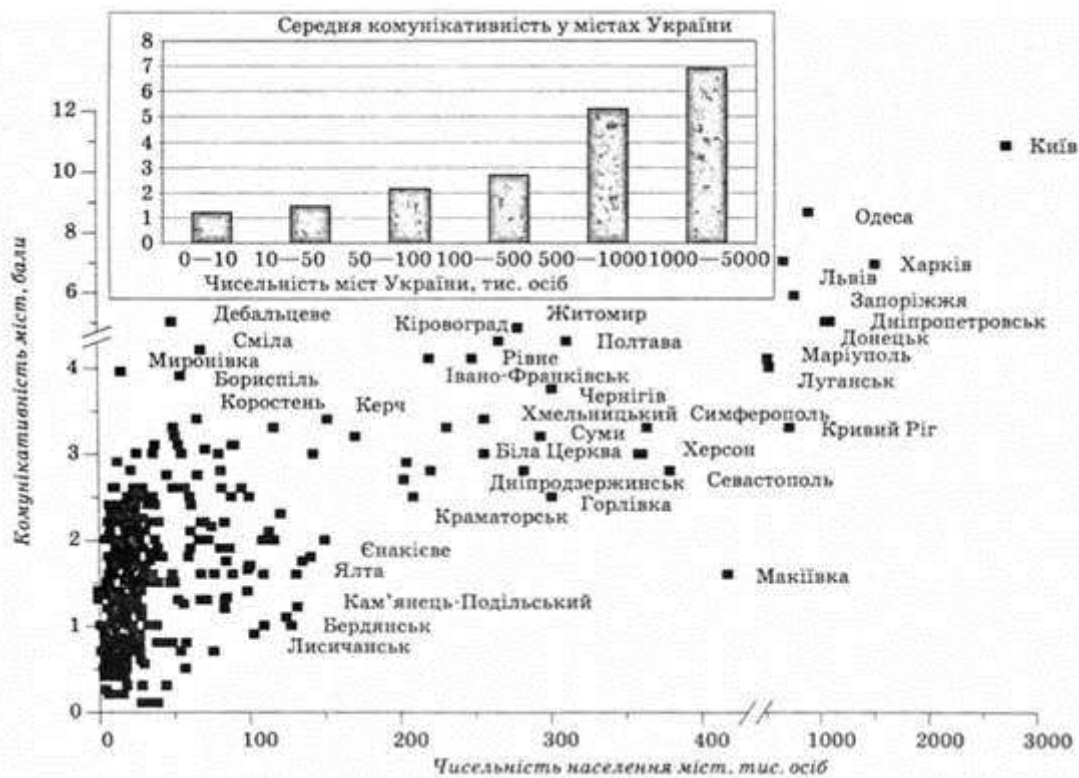

Рис. 1. Комунікативність міст України [2].

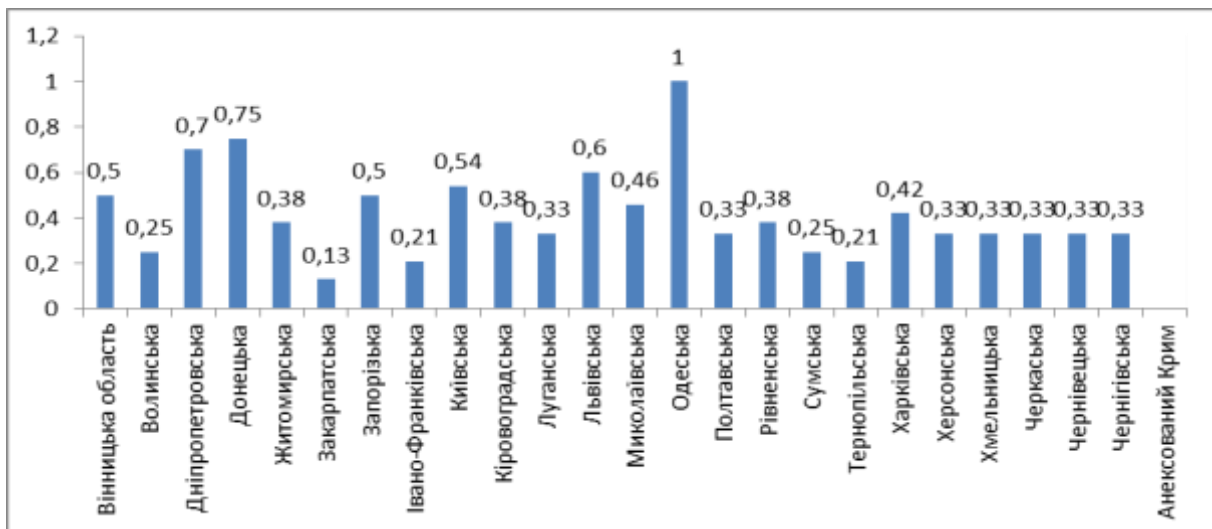

Рис. 2. Індекс транспортної комунікативності України

Транспортна мережа області поступово вдосконалюється. В Івано-Франківській області є 5 летовищ, хоча функціонує один аеродром в Міжнародному аеропорту «Івано-Франківськ» та у м. Косів злітно-посадкова смуга завдовжки 1000 метрів, яка приймає спортивні літаки.

Таблиця 1.

Індекс транспортної комунікативності Івано-Франківської області

Регіони	Кількість				Сума об'єктів транспортної інфраструктури	Індекс комунікативності регіону
	Вузлових залізничних станцій	Магістральних автошляхів	Аеропортів	Морських та річкових портів		
Івано-Франківська	4	0	1	0	5	0,21

З 2010 р. аеропорт «Івано-Франківськ» перебуває в концесії у компанії "Скорзонера". Рекордним для аеропорту Івано-Франківськ був 2011 р., коли пасажиропотік склав 116 тис. осіб. Відзначимо, що в 2017 р. в/з Івано-Франківська літала і продовжує літати одна авіакомпанія – МАУ. У 2017 р. аеропорт "Івано-Франківськ" надав послуги 111 тис. пасажирам. Більшість з яких летіли із м. Івано-Франківськ внутрішніми рейсами, зокрема, в Київ – 76,1 тис. осіб. Міжнародними рейсами скористались тільки 34,5 тис. пасажирів [1].

Залізничний вид транспорту також покращує свій сервіс, а саме, швидкість пересування, комфортність, та відкриває нові маршрути. 07 липня 2015 р. вирушив перший "Нічний експрес" № 115/116. З 10 грудня 2017 р. потягу змінено номер на № 15/16 і маршрут руху «Харків–Івано-Франківськ–Рахів». 05 жовтня 2015 р. зі Львова та 06 жовтня 2015 року із Чернівців курсує дизель-поїзд ДПКр-2 за маршрутом «Львів–Чернівці». З листопада 2015 до 5 серпня 2016 р. – регіональний експрес № 704/703 «Львів – Івано-Франківськ», але через малу населеність відмінений. Нині він курсує до станції м. Чернівці. З грудня 2016 р. курсує потяг до Миколаєва. У січні 2017 р. запущено поїзд з вагонів-трансформерів сполученням Київ– Івано-Франківськ, час в дорозі близько 8 год.

Залізнична станція Івано-Франківськ останнім часом для туристів є транзитною. Значна частина туристів обирає варіант без пересадок: прямим пасажирським поїздом Київ-Ворохта, що зупиняється в Івано-Франківську, або ж поїздом № 357/358 «Гуцульщина» сполученням «Київ–Рахів», який прямує через Коломию. Приміське сполучення здійснюється у напрямках: 1. на Коломию. 2. на Ходорів. 3. на Надвірну – Яремче. 4. на Стрий. Далеке сполучення: 1. Чернівці. 2. Рахів. 3. Ковель. 4. Київ. 5. Одеса. 6. Харків. 7. Дніпро, Запоріжжя, Миколаїв. Автомобільні перевезення в Івано-Франківській області здійснюються мережею автомобільних доріг загального користування протяжністю 4160,3 км. Серед них: державні – 585 км (14,1 %); територіальні – 679 км (16,3 %); районні – 2298 км (55,2 %); сільські – 598,3 км (14,4 %). Тільки сполучення державного значення у задовільному стані. Щодо доріг територіальних, районних, сільських, то вони потребують негайного ремонту (прокладання). Найкомфортніші перевезення – міжнародні.

Таблиця 2

*Кількість перевезених пасажирів за видами транспорту,
(тис. пас.) [6, з доповненням автора].*

Рік	Залізничний	Автомобільний (автобуси)	Авіаційний	Тролейбусний
2012	6 000,0	84 127,3	31,7	16 150,5
2013	6 012,9	82 931,1	24,9	13 903,5
2014	5 733,7	85 275,6	25,2	14 671,0
2015	5 420,6	80 006,4	3,2	14 472,2
2016	5 630,7	56 824,0	98,1	14 268,7
2017	2 711,4	63 535,2	111,0	14 303,6

Поряд зі змінами в транспортній системі відмічена позитивна динаміка у кількості користувачів послуг мобільного зв'язку. Управління міжнародного співробітництва, євроінтеграції, туризму та інвестицій Івано-Франківської облдержадміністрації спільно із компанією «Київстар» провела моніторинг переміщень за допомогою телекомунікаційного оператора. У 2016-2017 рр. у рамках реалізації проекту моніторингу міграцій громадян в Івано-Франківську область за даними компанії «Київстар» область у 2016 р. відвідало понад 4.3, а у 2017 р. – 4.9 млн осіб. – абонентів Київстар із 23 областей України. Це на 13.9% більше у порівнянні з 2016 р.), з них – 3.1 млн туристів (+14.8%) та 1.8 млн одноденних відвідувачів (у т.ч. екскурсантів) +12.5%) [5].

Найбільше відвідувачів в Івано-Франківську область прибувало з Львівської (25.27% у 2016 р. відповідно до 24.65% у 2017 р.), Чернівецької (18.55% і 21.50%), Тернопільської (17.07% й 17.48%), Київської з м. Київ (11.10% й 9.81%), Закарпатської (7.10% й 6.84%) областей. Приріст, порівняно з 2016 роком, показали Чернівецька, Тернопільська, а спад – Львівська, Київська, Закарпатська області.

В абсолютних величинах кількість відвідувачів станом на 2016 р. львів'ян становить 1097429 осіб. Кількість туристів і екскурсантів з Чернівецької області становить понад 800 тис. осіб, Тернопільської – понад 740 тис. осіб. Кількість відвідувачів з Київської області (разом з м. Київ) становить понад 480 тис. осіб. Закарпатська область займає п'яте місце у структурі внутрішнього потоку, як правило – це екскурсанти.

Основними DESTИНАЦІЯМИ туристів стали територія Яремчанської міської ради та місто Івано-Франківськ. Якщо проаналізувати не тільки географію, а й періоди відвідування, то отримуємо такі дані: влітку це понад 1.3 млн осіб, взимку та восени – 1.0 млн осіб, навесні – 0.9 млн осіб. Отримані дані мобільності фіксують два пікові напливи туристів – грудень/січень та серпень. Практично однакові показники зафіксовано у лютому, травні та вересні. Найменш відвідуваний місяць – квітень. Область практично підтвердила статус DESTИНАЦІЇ цілорічного відпочинку. Однак тривалість перебування гостей в Івано-Франківській області, здебільшого, обрховується від 1 до 3 днів. При цьому, найвідвідуванішою

порою року є літо, пік якого припадає на серпень. Кількість гостей у цьому місяці становить понад 12 тис. осіб. Другим піком є січень – кількість гостей становить майже 14 тис. осіб.

У кількісних показниках цифра внутрішніх туристів і екскурсантів, які відпочивають до трьох днів, становить понад 3 млн осіб, або 70%. Це в основному з областей-сусідів, а також з Хмельницької й Київської областей. Натомість тижневий відпочинок охопив понад 850 тис. осіб, або 20%. Тривалість перебування більше 7 днів склала 10%. Статистика демонструє, що Івано-Франківська для Київської, Одеської, Дніпропетровської областей – дестинація тижневого відпочинку на зимові свята. Структура тривалості відпочинку наступна: 37.30% відвідувачів перебувала в області один день, 28.74% – 2–3 дні, 17.80% – 4–7 днів і 16.16% – 8–14 днів. Івано-Франківську область у 2016 р. відвідало 97.6, а у 2017 р. – 123.3 тис. осіб – абонентів закордонних мереж. У 2016 р. серед лідерів іноземного потоку – Російська Федерація (15.26%), Польща (14.38%), Італія (9.52%), Молдова (7.36%), Естонія (6.68%) і Білорусь (6.68%). А у 2017 р. – Польща (14.41%), Російська Федерація (11.03%), Італія (9.40%), Естонія (9.32%), Білорусь (7.59%). У цій частці, безумовно, присутні заробітчани, що властиво всім областям західної України, а також транзитні туристи та особи, які прибувають в область не з туристичною метою. Аналіз сезонності країн-донорів демонструє два сезони. Зимовий – для країн близького зарубіжжя, та літній – для країн далекого зарубіжжя. Ці два сезони майже співмірні за часткою відвідувань [5].

Таблиця 3

Туристичні потоки в Івано-Франківській області, (осіб) [8].

Роки	Кількість туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності України – усього	Із загальної кількості туристів:		
		іноземні туристи	туристи–громадяни України, які виїжджали за кордон	внутрішні туристи
2012	110162	3171	9681	97310
2013	77666	5750	12025	59891
2014	63848	567	7609	55672
2015	65885	1324	6853	57708
2016	79973	2473	8588	68912
2017	73309	3190	14340	55779

При порівнянні кількості туристів (внутрішніх і іноземців) за результатами статистичних даних в Івано-Франківській області з кількістю приїжджих з інших областей (абонентів Київстар) та країн (абонентів закордонних мереж), то отримаємо досить відмінні показники, в бік зростання носіїв мобільних мереж. У 2016 р. кількість абонентів, які приїхали з інших областей України в Івано-Франківську становила у 62,3 рази більше ніж зареєстрованих туристів, а в 2017 р. цей показник вже становив 87,8 раз.

Таблиця 4.

Внутрішні та іноземні відвідувачі Івано-Франківської обл., осіб.

Рік	Внутрішні		Іноземці	
	туристи	абоненти Київстар	туристи	абоненти закордонних мереж
2016	68912	4300000	2473	97600
2017	55779	4900000	3190	123300

Аналогічна ситуація спостерігається і для міжнародного туризму.

Кількість абонентів закордонних мереж, які приїхали в Івано-Франківську область у 2016 р. становила 97600 осіб, що у 39,4 більше ніж кількість зареєстрованих іноземних-туристів. В 2017 р. це співвідношення було у 38,65 раз, відповідно до показників 123300 осіб й 3190 туристів.

Такі відмінності у внутрішньому туризмі можна пояснити саморганізацією туристів, що зумовлено економією коштів, а також приїзд до знайомих та рідних на відпочинок, ділові зустрічі тощо. Незважаючи на різну мету перебування абонентів мережі Київстар, вони однозначно користувалися послугами сфери обслуговування (заклади розміщень, харчування, транспорт, магазини й ін.), тобто залишали кошти (інвестували) розвиток Івано-Франківської області. Враховуючи значні відмінності у кількісних показниках між туристами (за даними статуправління) та приїжджими абонентами Київстар ці дані не в повній мірі відображають реальну ситуацію, оскільки не взято до уваги абонентів мереж Vodafone, Lifecell, які займають чільне місце на комунікаційному ринку. Відповідно, величина співвідношення зростає в бік абонентів мобільних мереж й перевищить кількість туристів у 50 раз.

Аналогічна ситуація щодо кількісної невідповідності прослідковується і для зареєстрованих іноземних туристів та абонентів закордонних мереж. Її можна пояснити приїздом заробітчани, які виїхали за кордон на початку 2000-х р., отримали там громадянство, однак приїжджають до рідних раз на рік. Така ситуація, безумовно, характерна й властива всім прикордонним областям західної України, в тому числі й Івано-Франківській. Левову частку у кількості абонентів закордонних мереж склали особи, які прибувають в область не з туристичною метою й транзитні туристи.

Висновки. Отже, головними «донорами» відвідувачів Івано-Франківської області є сусідні області: Львівська, Чернівецька, Тернопільська, Закарпатська. В основному гості з цих регіонів надають перевагу короткотривалому відпочинку, найпопулярніший місяць – серпень. Закарпатська область займає останнє місце серед сусідів-донорів відвідувачів через незручне транспортне сполучення, зокрема залізничне та левову частку транзитних туристів. Аналогічна ситуація характерна для Рівненської області. З Сумської, Херсонської, Чернігівської, Черкаської, Миколаївської, Полтавської та інших віддалених областей кількість приїжджих також незначна, однак термін

їхнього перебування тривалий. Винятком є Київська область та м. Київ звідки постачається значна кількість відвідувачів, як на коротко- так і на тривалий відпочинок, з переважанням у зимовий період. В'їзну мобільність в Івано-Франківську область, насамперед, варто пов'язувати з факторами туристичної привабливості регіону, а також з подоланням, зокрема, іноземцями фобії України як «гарячої точки».

Список використаних джерел:

1. Аеропорт в м. Івано-Франківськ. Івано-Франківськ, 2017. URL: http://cfts.org.ua/news/2018/01/24/ajeroportu_ivano_frankovsk_utochnili_statistiku_passazhiropotoka_2017_45174 (дата звернення: 19.07.2018).
2. Ішук С.І., Гладкий О.В. Географія промислових комплексів URL: https://pidruchniki.com/1002080538444/rps/geografiya_promislovih_kompleksiv (дата звернення: 11.05.2018).
3. Калущкий І. Ф., Ковальська Л. В. Розвиток туризму в умовах фінансово-економічної нестабільності та воєнно-політичного конфлікту в Україні. *Географія та туризм*. Київ. Вип. 33. 2016. С. 19–29.
4. Калущкий І. Ф., Ковальська Л. В., Вичівський П.П. Розвиток туризму для неповносправних в Україні. *Географія та туризм*. Київ. Вип. 35. 2017. С. 38–54.
5. Моніторинг міграції громадян в Івано-Франківську область URL: <http://www.dilovyi.com.ua/view.php?id=2734> (дата звернення: 10.10.2018).
6. Транспорт. Статистика URL: <http://www.ifstat.gov.ua/> (дата звернення: 19.11.2018).
7. Туризм. Статистика URL: <http://www.if.gov.ua/news/27916> (дата звернення: 19.11.2018).
8. Туристичні потоки. Статистика. URL: <http://www.ifstat.gov.ua> (дата звернення: 19.07.2018).

References:

1. Airport in Ivano-Frankivsk. Ivano-Frankivsk, 2017. URL: http://cfts.org.ua/news/2018/01/24/ajeroportu_ivano_frankovsk_utochnili_statistiku_passazhiropotoka_2017_45174 (last accessed: 07.19.2018).
2. Ishchuk SI, Gladkyi O.V. Geography of industrial complexes URL: https://idruchniki.com/1002080538444/rps/geografiya_promislovih_kompleksiv (last accessed: 11.05.2018).
3. Kaluisky I.F., Kovalska L.V. Development of tourism in conditions of financial-economic instability and military-political conflict in Ukraine. *Geography and Tourism*. Kiev. Whip 33. 2016. S. 19-29.
4. Kalutsky I.F., Kovalska L.V., Vychivsky P.P. Tourism Development for the Disabled in Ukraine. *Geography and Tourism*. Kiev. Whip 35. 2017. S. 38-54.
5. Monitoring migration of citizens in the Ivano-Frankivsk region URL: <http://www.dilovyi.com.ua/view.php?id=2734> (last accessed: 10.10.2018).
6. Transport. URL statistics: (Date sent: Nov 19, 2013).
7. Tourism. URL statistics: <http://www.if.gov.ua/news/27916> (last accessed: 19.11.2018).
8. Tourist streams. Statistics. URL: <http://www.ifstat.gov.ua> (last accessed: 07.19.2018).